

Előfizetési feltételek:
 helyben házhoz hord-
 va vagy vidékre postán
 küldve
 Egész évre 6 frt — kr
 Fél évre 3 frt — kr
 Negyedévre 1 frt 50 kr

Hirdetések díja:
 □ centiméterenként 3
 kr. Kereskedők és gyá-
 rosok külön árkedvez-
 ményben részesülnek.
 Bélyegdíj 30 kr.

Nyitlár sora 20 kr.

KÖZÉRDÉK

POLITIKAI, TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI LAP.

Megjelenik hetenkint kétszer: csütörtökön és vasárnap.

Szerkesztői iroda
 és
 kiadóhivatal:

CIRNER ÉS LINGNER
 Főter 38. szám alatt,
 hova ugy a lap szelle-
 mi részét illető köz-
 lemények, mint az
 előfizetések és
 hirdetések bér-
 mentesen küldendők.

Kéziratok nem adat-
 nak vissza.

Lelkesedés és megfontolás.

(+) Az ezredéves ünnepnek a nemzeti önérték felloboztatásában is bizonyára nagy fontossága lesz. Mutakoznak is ilyen jelek a politikától a ruházattig minden téren.

A budapesti tanítók és diákok elhatározták, hogy ez éven át magyar ruhát viselnek. Főrangú hölgyeink, az uralkodóház főhercegei, sőt maga a királyné is magyar öltözékben akar résztvenni a nemzeti génusznak szentelendő ünnepen. Országszerte bandériumok alakulnak; tartalékos tisztek engedélyt kérnek s nyerne, hogy a katonai szabályzat ellenére diszmagyarban tehessék meg a felvonulást.

Bizonyára csak külsőségek ezek. Az is bizonyos, hogy az ünnepi hangulatnak a lélek felhangolt állapotából fakadó szuperlatívusai lassan-lassan a normális állapot vihartalan, csendes medrébe lohadnak. Az is bizonyos, hogy mindennapi ruházatunk nem fog átalakulni, s az ünnep multával visszatérünk a kényelmesebbhez, a czélszerűbbhöz, a közmopolitához.

De azért az ünnepi külsőségektől nem szabad megvonni a kellő fontosságot. A külsőben a lélek nyilatkozik meg; s a külső ismét visszahat a hangulatra; nemzeti ünnep és lelkesedés látványa hazafias érzelmeket szuggerál. S az sem baj, hogy hétköznapon megint csak az olcsóbbat, az egyszerűbb ruhát hordozzuk. Állandóan exaltált, ünnepi hangulatban nem lehet élni a betegség gyanúja nélkül. Maradjon meg disznek, dícsőséges multunk intó jelének a mi nemzeti öltözetünk; vegyük fel akkor, mikor örömnappokat élünk, s a köznapi munka terhétől meghajlott vállainkat délczeggé egyenesíti a lelkesedés. Ez a ruha csak ünnepelni, csak ragyogni való!

Szép jelenet lesz az! Tündérmesék korát nyitott szemmel álmodja majd át, aki a nemzet színét-javát az ősök keleti fényében maga előtt elvonulni látja. Emlékéből hosszú időközön át merítget népünk apraja-nagyja örömet, vigasztalást, lelkesedést.

Ha azonban e szép emléknél több nem marad fenn erről az évről: azt nem mondhatjuk jól sikerültnek. Az olyan nemzeti önérték, mely csak ünnepnapon

éled és lángol, melynek zaj és fény az eleme, csak olyan, mint a nyári futó zápor: üdit, de nem termékenyít. Ha a viharral induló záporból állandó csendes eső fejlődik: ez a sikeres megöntözés. Oly elhatározásokat kell a jövőbe átvinnünk, melyeket nem az ünnep, hanem a mindennapos életnek az igényei követelnek; olyat, amely maradandóbb a fellobbanó fénynél, termékenyebb a lelkesedés felzajgó örömeinél, mely nem vesz erejéből az idő haladtával, hanem áldássá, sikerre erősödik. Olyan nemzeti önérték kell átvinnünk, mely zaj nélkül is tud működni, lassan, szívósan és törhetetlenül. Gutta cavat lapidem. A hirtelen erőfeszítés, igaz, hogy nagy tettek képes; a világtörténelmi események rendszeresen ilyen erőfeszítéshez fűződnek, de az is igaz, hogy az a nép a legboldogabb, mely csendes munkásságában lépésről-lépésre haladva, a fejlődés medrében kitöltetlen hézagot nem hágy, s ugynevezett világtörténelmi eseményeket minél kevesebbet produkál. Akaratnak is az az erős, mely nem lobban és ernyed váltakozva, hanem egyenlő, vagy folyton erősödő súlylával nyomul előre.

Legelőször szerezzünk egy kis önismeretet!

Ha bemegyünk valamely kávéházba, akár a fővárosban, akár a vidéken, azt halljuk, hogy magyar kereskedőink, mikor üzletet kötnek, németül beszélnek. Pedig magyar emberek s tudnak is magyarul. Ha kimegyünk a piacra s egy garas ára almát veszünk, vagy napszámot akarunk fogadni: ha csak egy kissé tudunk oláhul, bizonyára ezen a nyelven szólalunk meg. Oláh napszámos, drótos tót, lebergi zsidó, bécsi szabó, talián munkás eljön ide a mi pénzünkért, s mi nem csak azt adjuk neki, hanem köszönetül, hogy elfáradt érte hozzánk, mindenkivel a maga nyelvén beszélünk. Sőt szégyeneljük, ha tán nem értethetjük meg folyékony beszéddel magunkat. Csak azt szeretnénk tudni, mit csinálunk e gyöngeségünkben, vagy mint nevezni szoktuk, udvariasságunkban akkor, ha mindegyiket a maga hazájában kereszük fel!

De az még hagyján, ha vendégről van szó; vendég kedvéért szívesen megteszi az ember ezt az előzékenységet, ha te-

heti. De mi vezethet bennünket itthon Magyarországon arra, hogy magyar állampolgárral csak azért, mert nem akar nyelvünkön beszélni, az ő anyanyelvén érintkezzünk! Hisz világos, ha mi a tehetséges voltunkat abban akarjuk fitogtatni, hogy megtanuljuk az ő beszédjét: ő csak azért, hogy minket e híúságunkban elérjen, viszont nem fogja a mienket elsajátítani. Hisz ez így neki kényelmesebb; az igaz, hogy mi furcsa színbe kerülünk nemcsak önmagunkkal, hanem egy-egy józan idegennel szemben is e miatt, de hát végre is... lovagiaszkodtunk s ez is valami.

De olvassuk el a világtörténet akár-melyik lapját; nézzük meg a hatalomra s dicsőségre jutott népek példáit: az államalkotó, népfentartó eszmék közt ilyen értelmű udvariasságot bizonyára nem találunk. Mert, igazi nevével nevezve, nem udvariasság ez, hanem gyöngeség. Fegyver, jog, vallás, faji és nyelvi közösség, ennek mind megvan a maga szerepe az államok alakulásában és fenmaradásában; de olyanszerű előzékenységeknek, hogy a földet meghódító s így uralkodó faj most, ezer év multával is, minden meghódított vagy vendégül befogadott fajnak, vagy töredéknek külön-külön hangon, vagy a statisztikai percenzt szerint kotyogjon: illet az államalkotó princípiumok közt sehol sem találtam. Méltán kinevet bennünket ország-világ, hogy a politikai abc-nek, a legfontosabb önértéknek, fajunk s államunk iránt való kötelességeknek tudatával ily könnyű szerrel le tudunk számolni. Vajjon az angol, akinek a faja és nyelve civilizálta Amerikát, mint mi Magyarországot, megtanul-e minden indián és szercezen törzsnek a nyelvén, azért, hogy ha neki hordár kell, a rendeleteit vele megértethesse? Vagy csak a kis Románia polgárai megtanulják-e a magyar nyelvet azért, hogy mi szomszédai vagyunk és ezer számra vannak ott magyar származású iparosaink? Erre mi azt mondjuk, hogy mi a kultura és liberális magassabb fokán állván s hatalmasabbak lévén, az erősebb jogát gyakoroljuk az előzékenységekben. Bizonybizony még ránk talál a Reb Menachem átka: „Élvezd mihamarabb az utolsó óra azon vigasztát, hogy a liberalizmus magas fokára eljutottál!” Az elméleti libe-

rálizmus lidérez-fénye veszedelmes ingoványokra vezethet.

A jótékonyág igen szép tulajdonság; még szebb, ha valaki bőséggel osztogathatja a körötte valóknak drágaságait. Erénynek is fogják talán a kegyesek nevezni, föltéve, hogy nem hűségéből, hanem pusztán jó szándékból teszi. Csak-hogy a bőkezűség, amely gazdagnál erény, szegénynél önmaga ellen való véték.

De csendesen beszéljünk, azt sugja a nagyképű okosság és az aggodalmas elővigyázat, mert mi poliglott államot alkotunk. Hát azok a fegyverek, melyek ezt a földet nekünk meghódították, poliglottok voltak? Hát azok is poliglott emberek voltak, akik tíz század veszedelmei közt mindig a maguk életét kockáztatták és fogyasztották, amíg a többi malacjai vagy berbéesei mellett hegyekben és erdőkben gombamódra bátran szaporodhattak? Az nem tudja őseinek drága áron szerzett jogait megbeesülni, nem is érdemes rájuk, aki ily fontos, ily elemi életszükségletnél gyáva kislelkűséggel szemforgató körültekintésről, kicsinyes számítással gondolkodik.

De nem akarok én tovább menni azon czélnál, melyet kijelöltem. Nem akartam én másokra dörögni, csak kissé magunkra haragudni. Én csak azt szeretném, hogy magyar ember itthon csak magyarul beszéljen és követelje meg, hogy aki vele beszélni akar, ezt magyar nyelven tegye. Higgyék meg, hogy soha nem jutottunk volna el az áldástalan nemzetiségi törvényig; soha nem alázattunk volna le annyira, hogy gyűléseinken idegen beszédet vagyunk kénytelenek elhallgatni; ha nyelvünk jogait a velünk való bármely érintkezésben már rég megköveteltük volna. Az iskolára e tekintetben hiába számítunk sokat. Az hosszadalmas munka és mégis kétséges eredmény. A társadalomnak kell azt teljes erejével s következettségével megvalósítani. Erős, egységes elhatározásra van szükségünk, nem azért, hogy magyarosítsunk, hanem azért, hogy nyelvünknek megszerezzük az okvetetlen szükséges tekintélyt. Magyar embernek saját hazájában nem szabad más nyelven beszélni, mint magyarul. Legyen ez nekünk, különösen erdélyieknek, a millenniumi elhatározásunk!

Alsófehérmegye főispánja a rendes tavaszi közgyűlés határnapjánul f. évi márczius hó 27-ét tüzte ki; ezt megelőzőleg az állandó választmány első ülését márczius hó 9-én, a másodikat márczius hó 26-án tartja meg.

Az erdőőrök fegyverviselési, fegyverhasználati és fegyelmi szabályait adta ki nem rég 1895. évi 72086 szám alatt a m. kir. belügyminiszter egyetértőleg a földművelésügyi m. kir. miniszterrel.

E szabályok szerint az állam, a törvényhatóságok, a községek, az egyházi testületek és személyek — mint ilyenek — birtokában levő, továbbá a köz- és magánalapítványok és hitbizományokhoz tartozó erdők, valamint az urbéri rendezes alkalmából, mint erdő-illetőség, a volt urbéreszek tulajdonába átment erdők hatóságilag felesketett minden erdőre szolgálatadójától egy hátultöltő karabélyt és szuronyt kap s azt szolgálatában állandóan magánál hordani tartozik.

A szolgálatot teljesítő erdőőr fegyverét jogosan használhatja:

1. aki őt nyíltan vagy orvul, élete vagy testi épsége ellen irányult szándékkal megtámadja;

2. ha tetten ért, vagy alapos gyanúval terhelt egyén felfegyverkezve lévén, az előzetes felszólítás dacára magát önként meg nem adja s illetve a nála levő fegyvert, vagy más életveszélyt okozható eszközt a felhívás után el nem dobja, vagy esetleg vedett helyzetéből előjönni vonakodik;

3. aki figyelmeztető utasításainak, őt szolgálata teljesítésében meggátlandó, tettelesen ellenszegül;

4. aki, mint többször büntetett kártevő, előzetes felhívásra az erdőből távozni nem akar s az erdőből való kivzetés ellen tettelesen ellenszegül;

A szabályzat 4. §-a kötelességévé teszi az erdőőrnek fegyverét a legnagyobb kímélettel és óvatossággal használni s ehhez képest amennyiben a viszonyok megengedik, előbb mindig a szuronyt igénybe venni; ha pedig a fegyvernek történt alkalmazása folytán az ellenszegülő súlyos testi megsértése következett be, köteles az erdőőr a megsértettnek a viszonyokhoz mért első ápolásáról gondoskodni.

Az erdőőr a fegyver használatát, ha az súlyos testi sértést, vagy halált okozott, az illetékes közigazgatási bizottsághoz mindenkör bejelenteni tartozik, a löfegyver alkalmazását pedig akkor is, midőn az illető egyén meg nem sérült, vagy könnyű sebbel a helyszínéről elmenekült. Halál esetén a tényálladék felvétele végeft az illetékes járási főszolgabírónál is jelentés teendő.

A magánerdők birtokosai is elláthatják felesketett erdőőreiket a fentemlített fegyverzettel, de a fegyverhasználatra nézve a szabályzatban biztosított jogokkal csak az erdőőri szakvizsgát tett erdőőrök ruházatának fel s akkor is csak úgy, ha a birtokos az illető erdőőrt, az őrizetére bízott erdőterület megjelölésével, a közigazgatási bizottságnak bejelenti.

Az erdei kihágást maga is elkövető, a kártevővel összejátszó, a jutalmat és ajándékot követelő, illetve elfogadó, az esküben fogadott kötelezettségeket megszegő, a hanyag és engedetlen, az iszákos vagy részeskedő, továbbá a vadházaságban élő vagy botrányos életet folytató erdőőr ellen fegyelmi eljárásnak van helye, mit elsőfokulag a kis- és nagyközségek és volt urbéres közbirtokosságok szolgálatában álló, valamint a vármegyei u. n. járási erdőőrök ellen a főszolgabíró; a törvényhatósági városok erdőőrei ellen a rendőrkapitány; rendezett tanácsú városok szolgálatában álló erdőőrök ellen pedig a polgármester vezet keresztül és hoz ítéletet is.

A másodfoku hatóság fegyelmi ügyekben a közigazgatási erdszeti bizottság, hova az első foku ítélet 15 nap alatt felebbezhető s mely bizottság után a kir. erdőfelügyelő-

ség véleményének meghallgatása után végérvényesen határoz.

Az erdőőr elsőfokulag írásbeli megrovással vagy 20 frtig terjedhető pénzbírsággal büntethető, ami a kir. erdőfelügyelőséggel közlendő; másodfokulag pedig 20 frttól 50 frtig terjedhető pénzbírsággal vagy elcsapással sújtható.

Kisebbszámú hanyagság, engedetlenség esetén az erdőtiszt is jogositva van a felebbezés kizárásával az erdőőr ellen rendbűntetést alkalmazni, mely megintés, rosszálás, dorgálásból, vagy 1—5 frtig terjedhető pénzbírságból állhat.

Végül a miniszter a szabályzat utolsó szakaszában a fegyelmi hatóságok kötelességévé teszi örködni a felett, hogy a fegyellem gyakorlásánál a fenforgó erdőgazdasági érdekek mindenkor kellő figyelembe vétesenek s az erdőőrök személyéhez kötött törvényszerű jogok csak oly egyének által gyakoroltassanak, akik arra minden tekintetben érdemesek.

Hátrálás.

A kiegyezési tárgyalások alkalmából a mértékadó és nem mértékadó körök a Lajthán tul olyan dühbe beszéltek be magukat, amely Magyarországon korántsem talált kellő visszhangra. Társadalmi és politikai testületek, kereskedelmi és földművelési körök emlékiratokat és határozati javaslatokat intéztek a kormányhoz, melyek a szerződéses viszony felbontását követelték az esetre, ha nem sikerülne Ausztriára nézve kedvezőbb szerződést kieszközölni. Feltételeket és követeléseket állítottak fel, melyek egyrészt épp annyi igazságtalanságot, másrészt épp annyi sértést foglaltak magukban Magyarország szuverénitása ellen. Egyesek jogot követeltek maguknak ahhoz, hogy Magyarország belső ügyeit osztrák ellenőrzés alá vehessék. Mások kétségbe vonták Magyarországnak mint szerződő félnek bizalomra méltó voltát és a legmérsékeltberek azt állították, hogy Magyarország csodálatosan megerősödött és fejlődött, tehát nagyobb kvótával kell a közös költségekhez járulnia. Abban azonban valamennyien egyetértettek, hogy a jelenlegi érvényes szerződést fel kell mondani és a vámterület önállóságát, a gazdasági különválást Magyarországtól szem előtt kell tartani.

Magyarországon hasonló mozgalom kezdett történni. Ez kizárólag a kereskedelmi és iparkamarákra szorított ugyan, de ezeknek határozatai között azok voltak a legkevésbé energikusak, melyek amellett nyilatkoztak, hogy Ausztriával a szövetséget nem kell minden áron megújítani. Ez a mozgalom a magyar parlamentben is észrevehetővé tette magát oly módon, amely elég okot adott az alapos megfontolásra és nyugodt meggondolásra. Az urakodó jogi állapoton kívül álló pártok a tárgyalások rögtöni megszakítását és Ausztria ellen a vámsorompók felállítását követelték. A mérsékelt ellenzék s vele az összes ellenzéki elemek, melyek a 67-es alapon állnak, utasították a kormányt, hogy tegye meg mindazokat a szükséges előkészületeket és tanulmányokat, melyek az önálló vámterület felállításához elkerülhetetleneknek látszanak. A bécsi uraknak és az osztrák köröknek ez a mozgalom nem volt irányadó. A kereskedelemügyi miniszternek kellett kijelentenie, hogy a kormány szemügyre vette az önálló vámterületet. A pénzügyminiszternek kellett a legenergikusabb módon

kijelenteni az uraknak odaát, hogy ez a kormány nem fog oly szerződést kötni, amely nem felel meg Magyarország minden jogos igényének. A vas generális Tisza Kálmánnak kellett szavát felemelnie és kijelenteni, hogy Magyarország előzékenysége, engedékenysége és kiméletessége bárgyuság lenne és hogy okvetlen fel kell állítanunk a vámsorompókat, ha Ausztria részéről a magyar érdekek megsértésére aspirálnának.

Magyarország gazdasági tekintetben bámulatosan jól fejlődött és e téren oly haladást tett, aminőre évtizedek előtt még gondolni sem mertünk. De ez a fejlődés nem az Ausztriával kötött vám- és kereskedelmi szerződés alapján történt, hanem annak dacára. A politikai tekintetek nem követelnek gazdasági téren áldozatokat Magyarországtól.

Tisza István oly eklatánsan védelmezte ezt az álláspontot, hogy Bécsben rögtön bizonyos kijózanodást éreztek s kezdtek belátni, hogy Magyarországon a nagy szabadelvű párt nem hajlandó áldozatokat hozni, hanem ellenkezőleg most és mindenkor el van határozva Magyarország érdekeit még a gazdasági különválás árán is megvédeni. Kijelentette Tisza István, hogy a közös vámterületnek igenis vannak politikai előnyei, de ezek a politikai tekintetek nem képesek őt arra bírni, hogy gazdasági téren hozzon áldozatot. Ő és vele a szabadelvűpárt azt az álláspontot foglalja el, hogy a közös vámterület politikai okokból szükséges, ha előnyös szerződést lehetne kötni; de a párt inkább az önálló vámterület álláspontját foglalja el, hogysen oly szerződést kössön, amely a nemzet nagy többségét kiszákmányolná és jogos érdekeiben sértené.

Tisza István e kijelentése úgy hatott, mint valami csoda. Bécsben úgy a közzélelményben, mint kormánykörökben rögtön megfújták a visszavonulót. Becsülettel kezdék a hátrálást és belátták, hogy ott Magyarországgal szemben egy igen durva politikai hibát követtek el. Most odaát iparkodtak a megtörténtet meg nem történtté tenni. Magyarországot semmiképpen sem akarták brüszkírozni — mondják — sem megbántani. Oly sok érdek létezik, melyeket békés tárgyalások útján ki kell egyeztetni, a gazdasági közönség mind a két államban oly sok közös köteléket létesített, hogy a különválásra gondolni sem lehet. Igazságosnak kell lenni, nem pedig minden áron gazdasági öngyilkosságot elkövetni.

Előkészületek a millenniumra.

A millenniumi ünnepélyek megnyitásának küszöbén állandó rovatot nyitunk a kiállítás kezdetét megelőző intézkedések és készülődéseknek, hogy olvasóink mindenkor tájékozva legyenek mindarról, ami itthon és a külföldön az ünnepélyek fényének emelése érdekében történik.

Tesszük ezt azért, mert tudjuk, hogy az ezredév megünneplése egyttal minden jó hazafinak ünnepe is, és hazánk minden polgára, apraja, nagyja érdeklődéssel vesz tudomást minden egyes lépésről, ami a küszöbön álló ünnepélyek érdekében történik.

Czélunk figyelemmel kísérni az egész kifejthető tevékenységet, olvasóinknak tájékoztatást nyújtani az összes egyes fázisokról, jelezni a kiállítás egész tartama alatt az egyes kimagasló jelenségeket, pontosan jelezni az időleges kiállítások idejét és jó eleve értesíteni olvasóinkat a közeledő fontosabb

mozzanatokról. Ezekon kívül kötelességünknek tartjuk olvasóink részéről a kiállítás dolgában hozzánk intézett kérdésekre a legkimerítőbb felvilágosításokat készségesen megadni.

Mielőtt azonban az egyes intézkedések felsorolását megkezdenők, nem tartjuk feleslegesnek e helyen is megemlékezni a kiállítás országos bizottságának a kiállítás érdekében tett, és mondhatjuk, egyik legfontosabb intézkedéséről, a földműves és szegényebb iparos népnek a kiállítás tervbe vett részesítéséről és külön kiemelni vármegyénk közönségének részvételét a kiállításon.

A napokban jelent meg Dániel Ernő kereskedelmi miniszternek, mint a kiállítási országos bizottság elnökének „Tájékoztatója”, melyben körülményesen körülírja, hogy hazánk földműves népe és szegényebb sorsu iparos osztálya mi módon vehet részt, úgy szólva anyagi áldozat nélkül, ezredéves kiállításunkon.

Ha tekintjük azon előnyöket, melyeket az országos bizottság ezen határozatával szegényebb sorsu polgártársainknak nyújt, elismeréssel kell szólnunk és ezredéves multunkhoz méltónak kell találnunk ezen intézkedést, midőn nem feledkeznek meg a népről sem, és ha az bánatainkban önkéntelenül is részesednek, örömeinkben is részesíteni ohajtja.

De midőn megadta a népnek a lehetőséget, hogy kiállításunkon részt vegyen, és tájékoztatójával a részvétel módozatait is megállapította, evvel még csak az irányelveket állította fel és megadta a lehetőséget, de a terv kivételét mások kell hogy elősegítsék.

És itt előáll hazafias kötelessége mindazoknak, kik a népre bármi befolyással is bírnak; ezeknek kötelessége most, hogy az orsz. bizottság tervének keresztültételét elősegítsék.

A városi és járási hatóságok főnökei, az egyes egyházak lelkészei és tanítói, a községek előljárói és jegyzői, az ipartestületek főnökei és ipartársulatok elnökei, az egyletek vezetői, társulatok intézői legszebb hazafias kötelességeiket teljesítendik, ha lelkesültséggel, odaadással megtesznek minden lehető, megragadnak minden alkalmat, hogy a különben is nehezen megmozdítható konzervatív néppel ez eszmét megkedveltessék, avval a kiállítás mibenlétét megismertessék és a kiállítás megtekintésére őket lelkesítsék.

A tanácsház terme, a templom szószéke, a községi előljáró és jegyző irodája, az egyletek gyűlései és összejövetelei legalkalmasabb helyei, hogy a kiállítás megbeszéltessek és a kirándulásnak mennél több résztvevő szereztessék. Némuljon el most minden személyes érdek, szüneteljenek a kis helyi érdekek, személyes differenciákból keletkezett nézeteltérések, surlódások; lebegjen most minden irányadó előtt a legszebb, leghazafiasabb eszme, a kiállítás érdeke.

Hiszen a kiállítás erkölcsi sikere kiszámíthatatlan előnnyel járand hazánk, nemzetiségünk és hazafiságunk tekintetéből is.

Minél többen veendek részt népünk közül a kiállításon, annál inkább szélesbül azok látköre; a fényes történeti mult szemlélése felidéri pihenő önézetüket, fejleszti hazaszeretetüket, megtanítja ragaszkodni a szülte rögöz és szeretni azokat, kik otthonában őt megvédik, a gazdasági termékek látása serkenteni fogja szorgalmukat, az ipar csodálatos termékei felébresztik ambícióját,

fejlesztik ítélő képességét, és a kéz munkáját, az elme képzéseit tisztelni, becsülni tanulja.

Hazafias tettet cselekszenek tehát azok, kik közbenjárói lesznek, hogy a kiállítási országos bizottság terve létesüljön, és épp e hazafiságra hivatkozva, hívjuk fel mi is a nép vezetőinek figyelmét a bizottság által is közölt „Tájékoztatójára” és különösen kérjük vármegyénk községi előljáróit, a különböző felekezetek lelkészeit és tanítóit, az ipartestületek, ipartársulatok vezetőit, karolják fel ez eszmét, terjesszék azt minél szélesebb körben és szerezzenek annak minél számosabb híveket.

A kiállítás és a millennium érdekebeni eddigi megállapodásokról pedig első sorban is felemlítjük vármegyénket.

Alsófehér vármegye közönsége részt vesz a millenniumban mint kiállító, mint a bandérium részese; tart diszkygyűlést, részt vesz a tartandó ünnepélyes istentiszteleteken és megírta vármegyénk monografiáját.

Mint kiállító, a gazdasági egyesület keretében részt vesz, mezőgazdasági terményeit külön csoportokban állítja ki, és előre jósolhatjuk, hogy e kiállításunk érdemes lesz a megtekintésre, mert már eddig is első gazdáink mintegy 80 mintát küldtek be az egyesülethez, melyek e hó végén fognak Budapestre szállíttatni és az egylet kiküldöttjének jelenlétében a kiállítási csarnokban kiállítva és rendezve.

A bandériumban részt vesznek megyebizottsági tagjaink közül többen; köszönet a vármegye közönsége áldozatkészségének; a csatlósok ruházatainak elkészíthetőségére, a jelvények és czímerek beszerzésére az adományok szépen folynak be és így a mi bandériumunk is vetélkedni fog más, gazdagabb megyék bandériumainak fénye és díszével.

Az ünnepélyes isteni tiszteletek országszerte május hó 10-én tartatnak meg; így lesz vármegyénkben is, reméljük, valláskülönbőség nélkül, mindenütt.

Ez időtájban lesz a megye diszkygyűlése is, mely legszebben, legméltóbban fejezendő ki a jelen év fontosságát.

A monográfia már nagyobb részben megírattott; országos hírű tudósaink vállalkoztak e nehéz, de hazafias munkára és ez ezredévek ez lesz legmaradandóbb megünneplése.

Az alsófehérmegyei történelmi, régészeti és természettudományi egylet

február hó 23-án tartotta ez évi II. választmányi ülését a városház nagytermében.

Jelen voltak: Csató János kir. tanácsos alispán, mint elnök, Veszely Károly tb. elnök, Novák Ferenc tb. alelnök, Avéd Jákó másodtitkár, dr. Cserni Béla muzeumőr, dr. Balás Endre, Bartha Győző, Csiky László, Csiky Miklós, Fogarasi János, la Borda Kálmán, dr. Mayer Ödön, Nemes Sámuel, dr. Náthán Bernáth, Roska József, Szalánczy Lőrincz (Fugad), Szilágyi Farkas (Nagy-Enyed), Tóthi Szabó, Zlamál Agost stb. választmányi tagok, dr. Kóródy Péter titkár.

Elnök üdvözölvén a megjelenteket, részvétellel jelenti Damó Vilmos főszolgabíró vál. tagnak elhunytát. Választmány részvéteinek jegyzőkönyvileg ad kifejezést.

Titkár jelentése a folyó ügyekről. Többek között jelenti, hogy a mars-szent-imrei Hunyadi-emlék ügyében a felhívást Veszely

Károly tb. elnöknek idevonatkozó értekezésével — ki azt saját költségén kinyomatni szives volt — 350 példányban szétküldötte. Bejelenti a kir. magy. természettudományi társulatnak küldeményeit, továbbá Szabó Ferencnek szintén e tárgyú ajánlatát.

Novák Ferenc felolvassa a pénztáros helyett annak jelentését, amint következik: Pénztári maradvány az 1895. év végén 54 frt 76 kr. Ez évben a tagsági díjakból befolyt 108 frt. Összes bevétel tehát: 162 frt 76 kr. Kiadás: két kertnek haszonbérébe 30 frt. Az ásatásokra 100 frt. Nyomdai számla 2 frt. Összes kiadás 132 frt. Pénztári állás 30 frt 76 kr és 615 frt alaptőke a takarékpénztárban. Gy.-Fehérvár, II. 32. 1896. Frölich mp. A Hunyadi-emlékre bejött 214 frt 50 kr. A felhívás kinyomatása és szétküldésére kiadott 39 frt 48 kr. — Tudomásul vétetik.

Dr. Cserni jelenti, hogy az ásatási terület tulajdonosa, a cs. és kir. katonai kincstár, a tulajdonjog elismerésül évenként egy korona taxát kér. Ugyanő jelenti, hogy a volt várközség vagyonkezelő bizottsága az ásatási költségekre 28 frtot utalt ki. — E szives adományért a választmány köszönet-iratot intéz.

Az egyleti muzeum számára ajándékozott Fejér Gerő egy római és több drb. újabbkori pénzt, egy Windischgrätz-féle 48-as kiáltványt s két drb. chorographiát. — A Windischgrätz-féle kiáltvány az ülésben felolvasatott. — Adományozónak jegyzőkönyvi köszönet mondatik.

Végül megállapított az évi Évkönyvnek a tartalma. E szerint meg fog jelenni ebben Veszely Károly értekezése a török követek jelentéséről, Makkay Domokosnak Párispápai-ról szóló értekezése (folyt.), dr. Cserni-nek az ásatásokról való jelentése, Csató János elnöknek egy ornithologiai értekezése, végül hivatalos rész.

A jegyzőkönyv hitelesítésére Novák Ferenc és Bartha Győző urak kértettek föl.

A nagyenyedi épület-lakatosárugyár közgyűlése.

Nagy-Enyed, márczius 1.

Nevezett nap d. e. 11 órakor tartatott meg szép számu részvényesek jelenlétében az u. n. lakatosgyár második rendes közgyűlése, amely egyszersmind beszámoló volt az első üzleti év eredményéről.

Török Bertalan, a vállalat elnöke, szép beszéddel fejtegette azon eszméket, melyek az alapítókat a gyári vállalat megindításában vezették, mely eszmék között mindenestre első rangú az, hogy gyáriparunkat a külföldről való versenyképességre segítsék s így a külföldről beözönló iparcikkeket hasonló minőségűvel pótolván, az előbbieket fölöslegessé tegyék s nagy forgalmi tőkét mentsenek meg hazai közgazdaságunk számára. A felvirágzó gyáripar azonban nemcsak anyagi hasznot eredményez, hanem új és nagyon fontos értelmi erővel gazdagítja nemzetünk életképességét is. Társulatunk első évéről, vagyis inkább az alig néhány havi tényleges gyári működésből már egy nagyfontosságú nyereséget mutat föl: az előbbi fegyházi lakatosipar folytán teljesen aláhanyatlott üzleti bizalom és elismerés új és élénk életrekeltesít, mely a jövő biztos zálogának tekinthető immár, oly arányokat öltött közel és távolban egyaránt. A megnyitó beszéd még dr. Kovács Ödön alapító és igazgatósági tag elhunytáról emlékezik

meg, kinek emlékét a közgyűlés jegyzőkönyvben örökítette meg.

A gyűlés konstituáltatván, Kovács Gyula beterjeszti az igazgatóság jelentését, mely részletes és teljes képet ad mindazon nehézségekről, melyek a gyárüzemnek egész erővel és sikerrel való megindulását eleinte hátráltatták; a szerencsés személyi változásokról, melyek által szakértő és megbízható tisztviselők kezébe sikerült az üzem jövőjét letenni; s azon sokoldalú s áldozatkész tevékenységről, melylyel az igazgatóság a gyárat felszerelni, munkavezetőkkel ellátni, áruít versenyképessé emelni s minél szélesebb körökben ismertetni iparkodott. Azok a remények, melyeket a prospektus nyújtott, előre nem látható okok folytán nem valósulhattak ugyan ily rövid idő alatt, de most már a szakszerű vezetés alatt s a tapasztalatokból okulva, vérmes remény nélkül, de a számítás biztosságával s nyugalmával tekinthetünk az üzlet virágzó jövője elé.

A felügyelőbizottság beterjeszti az első üzleti év mérlegét, mely 12025 frt bruttó jövedelmet és 2745 frt tiszta hasznot mutat föl. Ebből a közgyűlés határozata alapján a részvénytőke 5%-a fejében kiosztásra kerül a részvényesek közt 2500 frt, 245 frt pedig a tartalék-alap javára iratik.

Miután még a szabályzat értelmében leköszönt felügyelőség tagjai Lingner Györggyel kiegészítve újból megválasztottak, s az igazgatóságnak és felügyelőségnek a közgyűlés elismerő köszönetét szavazott: a gyűlés elosztott, azon meggýződésben, hogy a gyári üzem megindításával hasznos és hazafias munkát teljesít, amelyet nem is késett lelkesült tősztokban méltatni a vendégszerető elnök asztalánál egybegyűlt társaság.

Vegyes hírek.

— **Virágbazárt** rendez f. hó 21-én és 22-én délután a szegény tanulókat segélyező kör, mely valóban ritka buzgalommal fáradozik azon, hogy a szépet és kellemest a hasznossal úgy kösse össze, hogy abból az igazi haszon a szegény sorsu tanulók javára váljék. A legkedvesebb asszonyok és leányok fognak különböző costumben árulni sátrakban virágot, déli gyümölcsöt, szivart stb., a buffetben pedig pompás ételt és italt. Még posta is lesz, amely fölveszi és nyomban széthordja kedves postillionjai által a levélkeket. Olesó és jó lesz minden s végül nagyszerű sorsjáték s még egy kis táncz is lesz a második napon. Külön meghívásokat ne várjon senki, hanem igyekezzék buzdítani minden jó ismerősét és résztvenni a jótékony vásárjában, aminő 1888 óta nem volt, midőn valóban fényes eredmény, mintegy 700 frt jövedelem jutalmazta hölgyeink fáradozását.

— **Gyászhir.** Néhai Tüzes Lajos rendőrbiztos özvegye, Biró Zsuzsanna, február hó 29-én tüdővész következtében elhalt. Halálát 5 kis árvája siratja.

— **Adakozás.** A banderium jelvényeinek és czimereinek beszerzésére és a csatlósok felszerelésére újabban adakoztak: Zeyk Dániel főispán 30 frt, Csató János alispán 10 frt, Török Bertalan főjegyző 15 frt, Kemény Gyula br. Nagy-Enyedről 10 frt, Mendl Manó Gyulafehérvárról 20 frt, Paul Péter Zalathnáról 10 frt, a n.-enyedi m. kir. Pénzügyigazgatóság központi tisztviselő kara 21 frt, Gráf János Nagy-Enyedről 5 frt, Ebergényi Mózes és Dregán János azotín-gyárosok Vespatakról 20 frt, Kemény Endre br. orsz. képviselő Nagy-Enyedről 10 frt, br. Horváth

Ödön Alvincről 100 frt, dr. Mohay Sándor Budapestről 10 frt, Balogh Dezső M.-Igenből 5 frt. (A m. kir. pénzügyigazgatóság központi ivén adakoztak: Reinbold Olivér 5 frt, Tóth Sándor 1 frt, Mike Béla 1 frt, Nagy Gyula 1 frt, Nagy Gergely 1 frt, Szakáts Gyula 1 frt, Krall Vazul 1 frt, Végh István 1 frt, Palugyai József 1 frt, Rediger János 1 frt, Kiss Lajos 1 frt, Sallak István 1 frt, Entes József 1 frt, Enyedi Béla 1 frt, Lovits 1 frt, Kubicsék Domokos 1 frt, Pap László 1 frt, összesen 21 frt.)

— **Promotio sub auspiciis regis** f. hó 1-én első ízben volt a kolozsvári tudomány-egyetemen, melyen Ó Felsége képviselőjében dr. Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter jelent meg. A felavatott ifju dr. Filep Gyula orvos-tudor volt, ki tanulmányait kezdettől fogva mindig kitűnően végezte. A kiváló ünnepély a redoutban folyt le, melyen dr. Filep a nagy közönség előtt tartotta meg tudori előadását, melynek végeztével a doktorrá avatás megtörténvén, az ifju doktor dr. Wlassics, a királyi képviselő elé járult, ki egy magasan szárnyaló beszédet mondott, melyben a magyar társadalomhoz szólva, kiemelte a király érdeklődését a magyar tudomány iránt, míg ellenben sajnálattal jegyezte meg, hogy a társadalom nem viselkedik azzal a beható figyelemmel a tudományos haladás iránt, mint ná a nemzeteknél látjuk, mert figyelmét a napi politika emészti fel. A jelöltet üdvözölve, figyelmeztette, hogy az Ó Felsége által adományozott gyűrű nem csak jutalom, hanem kötelességet is ró reá, és ezzel ujára huzta a gyémántos nagy gyűrűt, mely a király monogrammját és a koronát gyémántokból gyémántos körzettel és emailirozással körülvéve ábrázolja.

— **Tüz.** Nagy riadalmat okozott márczius 1-én este a Benda-féle telken kiütött padlástűz, amit azonban, mielőtt nagyobb baj lett volna, a gyorsan kivonult tűzoltóság eloltott. A tűz, amint értesülünk, onnét eredt, hogy azelőtti napon kéményégetés volt és a padlásra vezetett kéményajtón vagy egy szikra kiesett és ott senyvedett, amíg kiütött egyszer.

— **Furfangos család.** Mint lapunk mult számában említettük, jó fogást csinált a napokban az enyedi rendőrség. Egy régi idők óta üzött csalásra jött s erélyes nyomozás útján kiderítette, hogy nem csak Jakab Károly szabó mestertől csaltak ki ruhákat ravasz fondorlatok áran, hanem Székelyhidly János kereskedő és Áron János czipész is, előbbtől 5, utóbbtól 6 pár czipőt bekérve. A tettes Vitályos Ferenczné volt, Bakó Istvánné csak bűnrészese volt, amennyiben, állítása szerint, önhibáján kívül Vitályosné által szedetett rá, mit sem tudva előbbinek üzelméről.

— **Szinészet Zalathnán.** Homokay László jól szervezett színtársulata működik pár nap óta s kellően betanult egybevágo előadásával szerez kellemes estéket a műpártoló közönségnek. A társulatban kiváló erők nincsenek, de mindenik tagja igyekező s törekedik betölteni szerepeit, ami csak az egész előadás előnyére van, mert nem köti le egy-két szereplő a közönség figyelmét s érvényesül mindenik szereplőnek játéka. Eddigélé színrekerült: Az „Otthon“, „Pillangó-csata“, „A király házassodik“ s a más előkészületekre kitzűtött többi darabok is érdemesek a megtekintésre.

— **A vándorló vámház.** Zalathna vámszedője egy deszkából készült új vámházat

épített s helyezte el a piac egyik szélére. De a nyughatatlan vámház nem akar ott maradni, ahová helyezték; éjszakánként vándorutakat teszen a városban. Egyik reggel egyik, másik reggel másik helyen találják fel az ötöt, keresők, de csak nagy ritkán ott, hol hiteles tanuk állítása szerint még a megelőző este tartózkodott. Egyik reggel pláne a még jeges Ompoly medrében fedezték fel a vándorló vámházat, amint a hideg fürdőben daskálkodott. Amint halljuk, az éjszakai kóborlások miatt rendőri felügyelet alá helyezték a tekergő vámházat, de az sem fog rajta; az őrizők szeme elől is egyre megszökik.

— **Üdvarhely vármegye** gazdasági egyesülete által rendezett tenyészállat-kiállítás és a Székely-Keresztúron tartott gazdasági értekezletén vármegyénk gazdasági egyesületét Székelyhidyi Viktor gazdasági egyesületi titkár képviselte. Amint értesülünk, a nevezett gazdasági értekezleten gazdasági egyesületünk titkára által benyújtott azon határozati javaslata, mely az erdélyi részekben indokolt tiszta véru, magyar erdélyi szarvasmarha-fajtának tiszta vérben való tenyésztését és fenntartását célozza, az értekezlet által egyhangulag elfogadtatott a földművelésügyi miniszteriumhoz leendő fölterjesztés végett.

— **A maros-szent-imrei Hunyadi- emlék javára** újabban a következő adományok folytak be: Nagyméltóságú Császkai György kalocsai érsek úrtól 25 frt, a veszprémi ft. káptalanától 10 frt, az erdély-gyulafehérvári káptalanától 20 frt, nsgos Vajda Ödön zirczi apát úrtól 5 frt, Szeged város tanácsától 25 frt, Miskolcz város tanácsától 3 forint, a balászfalvi takarékpénztártól 25 forint.

— **Nyilvános köszönet.** Hálás köszönetet mondunk mindazon uraknak, akik f. hó 1-én este lakásunkon támadt szobátűz eloltásában oly buzgón és lelkesen közreműködtek és minket ezáltal nagy szerencsétlenségétől megóvtak. Özv. F u z i D é n e s n é és leánya.

— **Krüger elnök a zsinagógában.** Érdekes anekdotát beszélnek Londonban Krügerrel, a dél-afrikai köztársaság elnökéről, mely állítólag pár évvel ezelőtt esett meg Johannesburgban. Az odavaló zsidók új imaházat építettek és a vallásosságáról ismeretes Krüger elnököt kérték meg annak megnyitására. Krüger habozás nélkül eleget tett a meghívásnak és szép beszéddel oldotta meg a földadatát, melyben rekapitulálva a zsidók történetét, újabb bizonyítékát adta türelmességének és diszkrétionjának. A johannesburgi zsidókat nagyon megörvendeztette az elnök beszéde és nem is zavarta volna meg a zsinagóga megnyitását semmi, ha Krüger beszédét nem e mondattal végzi: „És így hát fölszenteltem ezt a házat a három egy Isten tiszteletére!” Ez általános megütdést keltett és sehogyse tudtak tisztába kerülni vele a johannesburgi zsidók, hogy szándékosan ejtette-e ki az elnök az idézett szavakat, vagy pedig a megszokásnál fogva, önkénytelenül csusztak ki szájából. A hitközség ortodox része hasznavehetetlennek tartotta az így fölszentelt zsinagógát és közvetlen mellette másik templomot építtetett.

— **Millenniumi Történet.** Marczali Henrik egyetemi tanárnak az „Árpádok kora” című nagyszabású monográfiája, mely az „Athenaeum” r. társulat kiadásában megjelent, „A magyar nemzet története” című tizkötetes nagy munkának (millenniumi ki-

adás) második kötetét képezi, immár befejezéshez közel. A most megjelent 60. és 61. számú füzetek az Árpád-ház kihalásáról, az utolsó Árpádkról szólnak; külön fejezetben van leírva a Kun László magyar király alatt vívott morvamezei csata, melynek oly nagyfontosságú politikai következményei lettek, amennyiben a cseh Ottokár legyőzetvén és Habsburgi Rudolf vetélytárs nélkül megmaradván, megalapíthatta a most is dicsőségesen uralkodó Habsburg-ház fényes jövőjét. A magyar nemzet önértetes büszkeséggel hivatkozhatik erre a viágtörténelmi nevezetességű fegyvertényre, hol a magyarok döntő szerepet játszottak, mintegy a nemzetnek sorsát láthatatlan kezekkel intéző gondviselés által arra hivatva, hogy annak a hatalmas uralkodó-családnak tegyenek szolgálatot, amely a későbbi századokban megvédelmezi majd a magyart a töröktől és a mindinkább terjeszkedő szlávoktól, melynek ereje Ottokár halálával öszszetörtött. Erre a nagyjelentőségű korra, a magyar nemzeti dynasztia kihalásának korára vonatkozólag, eddig még jóformán ismeretlen, igen számos és igen becses történelmi adatot gyűjtött össze Marczali Henrik. A szöveg tömörked kiváló szép szöveg-képpel van illusztrálva. A diszes füzetek ára 30 krajczár. Előfizetés negyedévre (12 füzet) 3 frt 60 kr. Félévre (24 füzet) 7 frt 20 kr. Kapható minden hazai könyvkereskedésben. Az előfizetők minden szombaton egy füzetet kapnak.

— **Kié volt Johannesburg?** Egy londoni lap fölemlíti, hogy annak a földnek régi tulajdonosa, amelyen az afrikai aranyásók utóbbi időben oly sokat emlegetett városát, Johannesburgot építették, jelenleg, mint rokkant, a guilfordi szegényházban tengeti életét. Nagyon mozgalmas élete volt ennek a vén katonának. A régi keletindiai hadtestben szolgált, harcolt Krimben, megsebesült Szebasztopolnál és résztvett az indiai fölkelesben. Indiát megeléglelve, Délafrikába ment, hol zulus és boerok ellen csatázott. Még mielőtt a burok Transvaalt elfoglalták, 5000 frtért 15,000 arces földet vett a Limpopo forrása közelében, hogy ott megtelepedjék. Ezen a területen épült föl később, amikor az aranybányák megnyitak, Johannesburg. A vén harcos nem telepedhetett meg birtokán, mert jöttek a burok, akik ellen ő is harcra szállt. Amikor 1880-ban a köztársaságot proklamálták, megtagadta Krügernek az engedelmességet és földjeit, melyek ma sok száz milliót érnek, elkobozták. Csak ezen a csekélységen mult, hogy Old England makacs fia, aki ma a szegényházban él, egyike nem lett Délafrika leg-gazdagabb nábobjainak.

— **Királyi ereklyék.** Rounban márczius 10-én több oly tárgyat árvereznek el, amelyek XVI. Lajos királyé és családjáé voltak. A boldogtalan király volt hű inasa, Cléry unokái bocsátják áruba az ereklyéket, amelyek hitelességét be tudják bizonyítani. Van köztük egy ing, amelyet XVI. Lajos 1793. jan. 20-án, a halála előtt való napon viselt, az egyik kézelőn tintafolt látható. Egy kulcs is van a tárgyak közt, amelyet maga XVI. Lajos kovácsolt; továbbá a dauphin egy ruhája, amelyet a temple-ben viselt; Mária Antoinette kése; Angouleme hercegnő nászruhája. XVI. Lajos, Mária Antoinette, Lamballe hercegnő haja és néhány levél egészíti ki az érdekes gyűjteményt.

— **A sakkozás ártalmas.** Tudvalevő dolog, hogy a tulságos sakkozás megárt az egészségnak; különösen az idegrendszer szenvedni miatta; sok híres sakkjátékos elmebeteggé lett. Ilyen eset fordult elő nem régen Kiebben. Ott egy Kulcsiczki nevű könyvvezető fölakasztotta magát. Utólagosan kiderült, hogy Klucsiczki életének utolsó éveiben oly szenvedéllyel űzte a sakkjátékot, hogy kilépett a szolgálatból és attólfogva kizárólagosau a sakkjátéknak élt. Napokon

át játszott és hogyha nem talált ellenfelet, akkor saját magával sakkozott. Ennek az életmódnak az lett a következése, hogy csakhamar idegbetegség, buskomorság és elmezavar állott be. Kulcsiczki soká készült öngyilkosságra, mert azt a kötelet, amelyen felakasztotta magát, jóval halála előtt vásárolta meg és mindig magával hordta.

— **A hadsereg katonai nevelő- s képzőintézeteiben** az 1896—97-ik iskolai év kezdetén mintegy 320 egész és féldíjmentes, a közös hadügyi tárczából javadalmazott kincstári, illetőleg alapítványi és fizetéses helyre, valamint a fentnevezett intézetekben előre láthatólag üresedésbe jövő 18¹/₂ magyar állami helyek betöltésére a közös hadügyi- és a m. kir. honvédelmi miniszter a pályázati hirdetményt már kiirták. Figyelmeztetjük a szülőket, hogy a betöltendő helyek elnyerésére irányuló folyamodványukat f. évi május 15-ig minden esetre be kell adniok, mert különben azok tekintetbe nem vétetnek. A fölvételhez megkivántató föltételek és egyéb tudnivalókról a „Budapesti Közlöny” 51. száma bővebb felvilágosítást ad.

— **Abrudbánya és Zalatna között eszközzendő postai szállítás** felvállalására szolgálati szerződés és 600 frt készpénz biztosíték letételének kötelezettsége mellett a kereskedelemügyi miniszter árlejtéses pályázatot hirdet. A pályázók ajánlatukat s 300 frt bánatpénzt a kolozsvári posta- és távirdaigazgatósághoz márczius 20-ig kell benyújtak. Bővebb felvilágosítást bármely postahivatal adhat.

— **A magyarigeni posta és távbeszélő hivatalhoz** önálló kezelésre és számadásra képes kiadó kerestetik. Fizetés havi 10 frt és teljes ellátás (ágynemün kívül) lesz. Az állás április 1-én foglalandó el.

Közgazdaság.

A magokról.

A virágmagvak a természet háztartásában nagy szerepet játszanak. Az egész szaporodása a növényvilágnak erre van alapítva, s ezért a természet maga gondoskodik arról, hogy a magvakban hiány ne legyen. A természet úgy szólván egy tekintetben sem oly bőkezű, mint ebben a tekintetben.

Világos jele ennek, hogy az elvetett buzaszem rossz földben is terem hét szemet. Jó földben tizenegy szemet, Olaszország, Spanyolország és Franciaország déli vidékein kedvező körülmények közt husz szemet is hoz, sőt Amerikában Madeirában még harmincz szemet is.

Ez rendes körülmények közt a magvak száma. Fordulnak elő azonban rendkívüli esetek, amelyekben számuk szinte hihetetlen magasságra emelkedik.

Igy Metzger egy buzakalászon — mint botanikájában említi — 170 szemet talált. Még feltűnőbb az az eset, mely Linnével történt, aki egy kukoricacsutkán kétezerkétszáz szemet olvasott össze.

Nagyon természetes aztán, hogy a természetnek ezt a bőkezűségét ki is lehet zsákmányolni. Eltekintve ugyanis attól, hogy egész földművelésünk ezen alapszik, tisztán kísérletezési célból is eszközöltek már próbákat, melyek meglepő eredményre vezettek.

Egy Miller nevű angol 1766. őszén elvetett egy repceszemet, az így nyert szemetet ismét elveté s a harmadik évben már 21.109 szemet kapott, a negyedik évben pedig 576.880 szemet.

Ha a kenyér-gabonaneműek ilyen bőtermések volnának, akkor a szociális kérdés

egyszerre és a legtermészetesebb módon volna megoldható, mert a kenyér ára oly minimumra redukálnák, hogy a nyomorról szó sem volna. De a gabonaneműek nem ily bő magtermők. A többi növényes család azonban igen.

Igy a mák fejében átlag 800 szem van s Linné egy törzsön, amelyen több mákfej volt, 32.000 magot számlált össze.

A kulturnövények közt legbővebb magtermő a dohány. Kratzmann német kertész, aki a dohányt dísznövény gyanánt tartotta kertjében s ezért gondosan trágyázta, egy törzsön 366.000 magot talált. Ez nem is oly rendkívüli mennyiség, tekintve azt, hogy a dohány, ha jó földben van és az időjárás kedvez, 700.000—800.000 magot is hoz.

Legnagyobb a magtermő képességük nagyon természetesen a gazoknak.

Braun kiszámította, hogy az utszéli laborez egy-egy magtáskájában átlag 200 mag van. Meggondolván azonban, hogy egy-egy tövön legkevesebb ötven ilyen magtáska van, könnyen beláthatjuk, bármily hihetetlen is, hogy egy-egy törzsön a magok száma eléri a tízezeret. Föltéve, hogy ezt a tízezer magot termékeny földbe elvetjük, — tekintettel arra, hogy a gazoknak milyen csirázóképességük van — nem lehetetlen, hogy a jövő évben ez a tízezer mag mind kikel s tavaszra már tízezer új növényünk van. Ennek a tízezer új növénynek mindegyike még abban az esztendőben tíz-tízezer új magot hoz, már a második év végén van 10.000 × 10.000 magunk, ami összesen 100.000.000 = száz millió magot; ha mind kikel, akkor a negyedik évben már tízezer száz millió magot kapunk, ami számokban leírva 1.000.000.000.000, azaz egy billió! Az ötödik év végén már tízszer ennyi magunk volna, tehát 10.000.000.000.000.000, tízezer billió.

De hagyjuk ezt s ne akarjunk a végtelenségig számlálni, mert az előzőekben bemutatott számítások szerint mindenki beláthatja, hogy a tízedik év végén már annyi magunk volna, hogy emberi számításunk körét is túlhaladná. De azért más téren nagyon érdekes dolgokat tanulhatunk meg.

Az egész földgömb száraz földjeinek összesege 22,424.000 négyzet mértföld, azaz 1,396.200.000.000 négyzet láb, azaz ezerháromszázkilencvenhat millió, kétszázézer millió négyzetláb. Ha ezt tudjuk, akkor kiszámíthatjuk, hogy az utszéli laborezból, ha mindegyiket elvetnők és minden elvetett szeme kikelne, az egész földkerekségen minden négyzetlábra hét fő esnék. Ennyinek pedig már helye sincs.

De nem csak ez az egy gaz ilyen szaporos. Előbb említettem, hogy a dohánynak minő magtermő képessége van. — Ha nem resteljük a fáradságot és kiszámítjuk csak azt, hogy ha egy dohánymagot elvetünk, hány bokrot kapunk, az ötödik év végén megtudjuk, hogy annyi dohányunk lenne, — feltéve, hogy minden magot elvetnénk s minden elvetett mag kikelne, — a negyedik évben már annyi dohányunk lenne, hogy minden négyzet lábra hat bokor esnék. Ez pedig már csak azért is lehetetlen, mert helye sem volna ennyinek.

Ha ezt a nagy magtermő képességet meggondoljuk, belátjuk, hogy miért van oly bőven gaz a világon, s miért okoz ez gazdának és kertésznek annyi bosszúságot.

Az *Erigeron canadensis* nevű gazt Amerikából hozták Európába s így a lehetősége is

ki van zárva annak, hogy négyszáz évnél régebben hozták légyen hozzánk, s ennek dacára ma már annyira el van terjedve egész Európában, Szcíliában, Algierban, Pyraeusban, Kaukázusban és az Altai hegy-ség közt.

Az *Oenothera biennis*-t Linné hozta Európába 1614-ben, s a gyors elterjedésére világos képet vet az a körülmény, hogy Bahuin Gáspár baseli kertész, aki először írta le, már Páduából kapta a magot s Bahuin már megírja, hogy az illető növény a kertjében már vadon nő. Van még egy dokumentumunk arra nézve, hogy kimutassuk, minő gyorsan terjed el ez a növény az egész kontinensen. Ez nem egyéb, mint Barkinson angol kertész levele, aki már 1640-ben írja egyik barátjának, hogy az *Oenothera biennis* egész Angliában vadon nő.

1737-ben Linné is említi, hogy Európa több országában vadon nő s nevéleg föl is említi Hollandiát. Haller már 1768-ban Svájcban is föllelte s azt mondta róla, hogy ott vadon nő.

Némely esetben maga a természet már pártfogolja a magvakat, hogy azok minél nagyobb területen elterjedjenek s azért külön szervekkel is ruhazza fel. Így például az *Acer pseudoplatanus*-nak, a juharfának magva szárnyakkal van ellátva, ugyanezt megtalálhatjuk a fenyőnél is. A fűfa magján van például a sárga pitypang magján tollbokréta van, amelyet a gyermekek oly szívesen fujnak fel a végöbe. Ennél a bokrotánál fogva fujja aztán a szél is ezeket a magokat egyik helyről a másikra s eredményezi azt, hogy ezek a növények a legnagyobb területeken elterjednek.

Érdekes kísérleteket tettek már a természetudósok arra nézve is, hogy a mag milyen mélyen a föld alatt őrzi meg a csirázóképességet s milyen mélyen kell a föld alá kerülnie, hogy többé ki ne csirázzék. Ha a mag véletlenül nagyon mélyen kerül a föld alá, akkor nem kel ki, de azért nem vesztí el végleg a csirázóképességet, hanem néha évtizedekig is megőrzi s ha véletlen körülmény folytán magasabb részre kerül, akkor kihajt.

Ezt gyakran vehettük magunk is észre a kertekben, mikor a földet rigoliroztuk, hogy nemsokára olyan növények keltek ki azon a földhánt földterületeken, aminők már évtizedek óta nem voltak az egész környéken, s így még a lehetősége sem volt meg, hogy szél vigye oda a magot más helyről.

Ugyanezt látjuk a régi klastromok udvarán, ahol a romokat eltakarítván, az egész udvar néhány hét mulva egészen zöld lesz azoktól a kikelt magoktól, amelyek már talán évtizedek óta feküdtek a föld alatt, várván kedvező pillanatot, hogy kikelhesenek.

Nem szokatlan jelenet az sem, ahol erdőt vágunk ki s a hulladékot eltakarítván, felszántjuk az egész területet.

Hogy a mag milyen körülmények közt meddig őrzi meg csirázóképességét, azt határozott számokban meg nem állapíthatjuk, csakis adataink vannak arra nézve, hogy a mag meddig csirázóképes.

De Candolle, a hasonnevű jeles botanikusnak a fia, 368 fajú magot tett el egy üvegbe s tizenöt év mulva mindegyik fajból 5—5 szemet elvetett. A 368 fajból azonban nem kelt ki több, mint tizenöt faj, s ez a tizenöt faj is mind mályva és leguminoza családbeli volt.

De Candolle (az apa) elmondja a híres „Nö-

vény fiziológiájá"-ban, hogy a genfi botanikai kert azelőtt hatvan évvel egy kis zacskó magot kapott a *Mimosa pudikából* Párisból s hogy ez a mag még hatvan év után is megtartotta csirázóképességét.

Duhamel a belondító csalmatagot olyan gödörben látta kikelni, amely huszonöt évvel azelőtt temetett be s huszoöt év mulva ásatott fel újra. Ez különben ennél a növénynél nem ritkaság, mert Daves mondja, hogy ennek a magja, a saját tapasztalata szerint, még száz év mulva sem vesztí el a csirázóképességét.

Jacques Neuillyben kertészkedve azt látta, hogy a *Pulliceria vulgaris*-nak magja negyven évi pihenés után is kikelt.

Az amerikai sárga lotosvirágnak (*Nelumbium luteum*) magja, — Lyell említi, — száz évig is elfekhetik a földön, a nélkül, hogy csirázóképességét elveszítené, s ha ekkor kedvező körülmények közé kerül, ismét kihajt.

Nagyon érdekes kísérletet tett különben Brown Róbert, a híres botanikus, az indiai szent lotosvirág magjával. Olyan magokat vetett ugyanis el, amelyek már 150 évvel azelőtt benn voltak Sloanenek, a híres növénybarátnak a herbariumában, s legnagyobb csodálkozásra azt tapasztalta, hogy ezek a magok kikeltek, dacára annak, hogy már 150 éve el voltak.

Legcsodálatosabb azonban azoknak a csirázóképességének, amelyek régi sírokban találtak. Lindley egy esetről tesz említést, mely elég érdekes arra, hogy felemlítsem. Elbeszéli, hogy Angliában egy sírban egy csontvázat találtak, melynek gyomorüregében apró magocskák voltak. Kezdetben azt hitték, hogy ezek legalább is 200 évesek, később azonban kintűnt, hogy csak száz évesek. Elég az hozzá, hogy ezeket a szemeket elvetették s azok kikeltek. Málna lett belőlük, s azok az apró szemek nem voltak egyebek, mint a málnában levő kövecskék, — magok.

Francziaországban 1834-ben de la Monzie mellett Bergerac közelében a Dordogne mezében sok sirt találtak, melyekről a régiségtudósok kimondták, hogy még a kereszténység első századaiból valók. Ezekben a sírokban magok voltak, amelyeket egy megbízható botanikus Des Moulins elvetett s a magok kikeltek. Des Moulins szerint a magokból napraforgó és kék buzavirág lett.

Még csodálatosabb esetről tett említést gróf Sternberg Gáspár az 1834-ben Stuttgartban összegyűlt természetudósoknak. Nehány kísérletéről számolt ugyanis be, a melyekben tudatja, hogy a Theában talált régi királysírokból vett buzaszemeket elvetette s ezek kikeltek. Később még több helyről érkezett be jelentés, hogy az egyiptomi királysírokban talált magok kikeltek. Ezek tehát 3000 év alatt sem vesztítették el csirázó képességüket.

(E—s.)

Maróthy Elemér.

Piaczi árak.

Nagy-Enyed, 1896. márczius 1.

Buza legjobb	100 kilogramm	8.—
" közepszerű	" "	7 50
Kétszeres legjobb	" "	6 50
" közepszerű	" "	6.—
Rozs legjobb	" "	5 50
" közepszerű	" "	5.—
Zab legjobb	" "	5 50
" közepszerű	" "	5.—
Kukorieza (tengeri)	100 kilogramm	5.—
Burgonya	" "	2 50
Széna legjobb	egy szekér	6 50
Szalma legjobb	" "	3 50
Bikkfa 1 köbm. kereszttrakas nélkül, 1 m. hosszú	" "	3 50
Cserfa 1 " " " " " "	" "	3 50
Tűgyfa 1 " " " " " "	" "	3 50

Faszén kemény	egy hektoliter	1-80
Marhahús	1 kilogramm	32-36
Sertéshús	"	40-44
Szalonna	"	80-90
Disznózsír	"	-90
Vörshagyma	"	-15
Fokhagyma	"	-20

Szerkesztőség:

Dr. MAGYARI KÁROLY. TÖRÖK BERTALAN.

Kiadók: Cirner és Lingner.

Cirner és Lingner könyvnyomdája, Nagy-Enyeden.

Hamisított fekete selyem.

Égésünk el egy kis mintát a venni szándékolt selyemből és a hamisítás rögtön kiderül: Mert míg a valódi s jól festett selyem az elégetésnél nyomban összepödörödik és csakhamar kiázik, maga után csekély barna hamut hagyván, addig a hamisított selyem (mely zsiros színű szalonnás lesz és könnyen törik) lassan tovább ég (minthogy rostszálai a festanyagtól telítetten tovább izzanak) és sötét barna hamut hagy maga után, mely valódi selyem módjára soha össze nem pödörödik, csak meggyöngyül. Ha a valódi selyem hamuját összenyomjuk, elporzik, a hamisítványé nem.

— Henneberg G. (cs. kir. udvari szállító) selyemgyára Zürichben, házhoz szállítva, postabér- és vámentesen szívesen küld bárkinek is mintákat akár egyes öltönyhöz való, akár egész végeket levő valódi selyem szövetéből. Svájcba czimzett levelekre 10 kros és levelezőlapokra 5 kros bélyeg ragasztandó. Magyar nyelven irt megrendelések pontosan elintéztetnek (5.)

2454. 3060. 4003. 5508/895. tkvi.

Hirdetmény.

Maros-Szent-Benedek, Háperton, Lőrinczréve és Vadverem község telekkönyve birtokszabályozás következtében átalakított és ezzel egyidejűleg azokra az ingatlanokra nézve, melyekre az 1886. XXIX., az 1889. XXXVIII. és az 1891. XVI. törvények a tényleges birtokos tulajdonjogának bejegyzését rendelik, az 1892. évi XXIX. törvény-cikkben szabályozott eljárás a telekkönyvi bejegyzések helyesbítésével kapcsolatosan foganatosított.

Ez azzal a felhívással tétetik közzé:

1. hogy mindazok, kik az 1886. XXIX. t.-cz. 15. és 17. §-ai alapján, ideértve e §-oknak az 1889. XXXVIII. t.-cz. 5. 6. §-ában és az 1891. XVI. t.-cz. 15. §-a a) pontjában foglalt kiegészítéseit is, valamint az 1889. XXXVIII. t.-cz. 7. §-a és az 1891. XVI. t.-cz. 15. §. b) pontja alapján eszközölt bejegyzését, vagy az 1886. évi XXIX. t.-cz. 22. §-a alapján történt törlések érvénytelenségét kimutathatják: e végből törlési keresetüket hat hónap alatt, vagyis **1896. évi szeptember hó 5. napjáig** bezárólag a telekkönyvi hatósághoz nyujtsák be, mert az ezen meg nem hosszabbítható záros határidő eltelté után indított törlési kereset annak a harmadik személynek, aki időközben nyilvánkönyvi jogot szerzett, hátrányára nem szolgálhat;

2. hogy mindazok, akik az 1886. XXIX. t.-cz. 16. 18. §-ainak eseteiben, ide értve az utóbbi §-nak az 1889. XXXVIII. t.-cz. 5. és 6. §-ában foglalt kiegészítéseit is, a tényleges birtokos tulajdonjogának bejegyzése ellenében ellentmondással élni kívánnak, irásbeli ellentmondásaikat hat hónap alatt, vagyis **1896. évi szeptember hó 5-ig** bezárólag a telekkönyvi hatósághoz nyujtsák, mert ezen meg nem hosszabbítható záros határidő letelte után ellentmondásaik többé figyelembe vétetni nem fognak;

3. hogy mindazok, akik a telekkönyv átalakítása tárgyában tett intézkedések által, nemkülönben azok, akik az 1. és 2. pontban körülírt eseteken kívül az 1892. XXIX. t.-cz. szerinti eljárás és az ennek folyamán történt bejegyzések által előbb nyert nyilvánkönyvi jogait bármely irányban sértve vélik, ide értve azokat is, akik a tulajdonjog arányának az 1889. XXXVIII. t.-cz. 16. §-a alapján történt bejegyzését sérelmesnek tartják, e

tekintetben felszólamlásait tartalmazó kérvényüket a telekkönyvi hatósághoz hat hónap alatt, vagyis **1896. évi szeptember hó 5-ik** napjáig nyujtsák be, mert ezen meg nem hosszabbítható záros határidő eltelté után az átalakításkor közbejött téves bevezetésből származó bárminemű igények jóhiszemű harmadik személyek irányában többé nem érvényesíthetők, az említett bejegyzéseket pedig csak a törvény rendes útján és csak az időközben nyilvánkönyvi jogokat szerzett harmadik személyek jogainak sérelme nélkül támadhatják meg.

Együttal figyelemztetnek azok a felek, akik a hitelesítő bizottságnak eredeti okiratokat adták át, hogy a mennyiben azokhoz egyszersmind egyszerű másolatokat is csatoltak, vagy ilyeneket pótlólag benyujtanak, az eredetieket a telekkönyvi hatóságnál átvehetik.

A kir. járásbíró mint tkvi hatóság.

Nagy-Enyed, 1896. február 17-én.

Csernátóni Vajda Péter,
kir. jbró.

2-3

9-1896. sz.

Árverési hirdetmény.

Alulirt kiküldött bir. végrehajtó az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a nagyenyedi kir. járásbíró 5067-895. számú végzése által Moskovits S. czég végrehajtó javára m.-lapádi Margitay József, fugadi Klein Juon és szászújfalusi Rád Mihály ellen 956 frt tőke, kamatai és egyéb törvényes járulékal követelés erejéig elrendelt kielégítési végrehajtás alkalmával bíról foglalt Margitay Józsefnél 6 ló, egy 4 lóerejű cséplőgép, rosta, 30 veka buza, 3 boglya széna, malomgőzkazán 934 frt becsérték, Szászújfaluban Rád Mihálynál 2 boglya széna, 1 boglya lóher, búkköny. 1 ökörszékér, szalma, 1 törökbuza morzsoló gép 335 frt becsértékű ingóságok nyilvános árverés útján eladtnak.

Mely árverésnek a 7156-895. sz. kiküldetést rendelő végzés folytán a helyszínén, vagyis M.-Lapádon Margitay József alperes lakásán és a malomgőzkazán helyén **1896. március 20-án** d. e. 10 órakor, Szász-Ujfaluban Rád Mihály alperes lakásán leendő eszközökre **1896. évi március 21-ik napjának** d. e. 10 órája határidőül kitűzték és ahhoz a venni szándékozók ezennel oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok ezen árverésen, az 1881. évi LX. t.-cz. 107. §-a értelmében, a legtöbbet ígérőnek becsáron alól is eladtni fognak.

Az elárverezendő ingóságok vételára 1881. évi LX. t.-cz. 108. §-ában megállapított feltételek szerint lesz kifizetendő.

Kelt Nagy-Enyeden, 1896. febr. hó 29. napján.

Gajzágó Simon,
kir. bir. végrehajtó.

862-1896. szám.

Árverési hirdetmény.

Alulirt kiküldött végrehajtó az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a nagyenyedi kir. járásbíró 5781. 6185. 6186-895. számú végzése által nagyenyedi Benedek Sámuel és gyulafehérvári Glück Ignác végrehajtók javára szászújfalusi Rád Mihály, fugadi Klein Juon és m.-lapádi Margitay József ellen 56 frt 9 kr, 155 frt és 100 frt tőke, kamatai és egyéb törvényes járulékal követelés erejéig elrendelt kielégítési végrehajtás alkalmával bíról foglalt Rád Mihálynál 20 drb juh, 2 tehén, 2 ökörszékér, 3 kalangya széna, 400 veka osós törökbuza, 1 ökörszékér 540 frt becsértékben és a nagyenyedi kir. jbró 5067-895. szám alatt lefoglalt ingóságai nyilvános árverés útján eladtnak.

Mely árverésnek a 6513-895. sz. kiküldést rendelő végzés folytán a helyszínén, vagyis Szászújfaluban alperes Rád Mihály lakásán **1896. március 23-án** d. e. 11 órakor és M.-Lapádon 5067. sz. a lefoglalt malomgőzkazán színhelyén leendő eszközökre **1896. évi március 24-ik napjának** d. e. 10 órája határidőül kitűzték és ahhoz a venni szándékozók ezennel oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok ezen árverésen az 1881. évi LX. t.-cz. 107. §-a értelmében a legtöbbet ígérőnek becsáron alól is eladtni fognak.

Az elárverezendő ingóságok vételára az 1881. évi LX. t.-cz. 108. §-ában megállapított feltételek szerint lesz kifizetendő.

Kelt N.-Enyeden, 1896. évi február hó 29-én.

Gajzágó Simon,
kir. bírósági végrehajtó.

Egy jó házból való
14-15 éves keresztény
fiu fűszer-, festék- és rö-
vidáru-üzletben

tanulónak

felvétetik. Ajánlközásokat kérem ifj. Sándor Miklós urhoz intézni N.-Enyed, Főtér 30. sz. Esetleg hozzám Balázs-falvára.

Komáromy Albert.

3-5

Több mint 50 év óta sikerrel használtatik!

az

ESZÉKI SPITZER-KENŐCS

és az

ESZÉKI SALVATOR-SZAPPAN.

Valódi minőségben

osakis, mint eddig, ezentul is

Eszéken, felsőváros

DIENES C. J.-féle

gyógyszertárban készül és megrendelhető.

Szeplőket és májfoltokat,

valamint az összes

bőrtisztátalanságokat biztosan eltávolít.

1 tégely valódi Spitzer-kenőcs 35 kr.
1 üveg valódi Spitzer-mosdóvíz 40 kr.
1 darab valódi Salvator-szappan 50 kr.
1 doboz valódi lyoni rizspor 3 színben 50 kr és 1 frt.
1 tégely kézpaszta 60 kr.

FIGYELMEZTETÉS!

Csak akkor valódi, ha a fenti törvényileg beiktatott védjeggyel el vannak látva, és kéretik a t. közönség csakis **Dienes-féle** eszéki kenőcsöt és szappant kérni és elfogadni.

Girner és Lingner

Jroda: Fötér 38. sz.

Papirzacskó- és Pénztári tömb Gyár, Könyvnyomda

vállalat

Nagy-Enyeden

Telefon-sz. 5. és 6.

Ujdonságok

mindig nagy választékban

Modern berendezése, dús
fölszerelése s jeles mun-
ka-erőinél fogva képes
az erdélyrészi hasonnemű
vállalatokkal versenyezni
ugy az árak, mint a mun-
kák kivitele tekintetében.

öt gyorsajtóval működik

A nyomda

Vidéki megrendelések pontosan teljesíttetnek.

A „Közérdek“

a megye egyetlen politikai lapja. Egyike a vidék leg-
elterjedtebb lapjainak, s mint ilyen,

hirdetések közlésére

kiválóan alkalmas.

Aki tehát olcsón s biztos sikerrel akar hirdetni,
forduljon bizalommal lapunk kiadóhivatalához.